

Immediately the question arises: How does the feed-back control function in the activity of the local authorities?

The analyses of practice show that local administrative organs do not pay sufficient attention to turning the control system into an efficiently functioning accounting system.

Various experiments are being made not only to form an expedient accounting system, but also to increase the efficiency of control. For this purpose, more and more different social organs are being drawn in.

If, however, this problem is approached from the standpoint of efficiency, the conclusions are somewhat unexpected. There are many control organs in our republic, and much time is spent on check-up, but the results achieved are dissatisfactory. We may assert that control is the weakest link in administration.

For increasing the efficiency of control, it is necessary:

1) to do away with superfluous control organs and unite those which have functions of the same kind;

2) to deal more with the problems concerning the work of enterprises, collective and state farms;

3) to diversify the methods of control;

4) not to be merely confined to recording and fixing shortcomings and obstacles, but also to make definite proposals for preventing and eliminating them.

Quality, not quantity must be the leading principle of control.

*Academy of Sciences of the Estonian SSR,
Institute of Economics*

Received
Feb. 10, 1969

<https://doi.org/10.3176/hum.soc.sci.1970.2.08>

ARHIIVIMATERJALE * АРХИВНЫЕ МАТЕРИАЛЫ

DOKUMENTE V. I. LENINI JA ULJANOVITE PEREKONNA LIIKMETE KOHTA EESTI NSV RIIKLIKUS AJALOO KESKARHIIVIS

Valmistudes V. I. Lenini 100. sünni-aastapäeva tähistamiseks, selgitati Eesti NSV Riiklikus Ajaloo Keskariivis välja arhiivimaterjale, mis kajastavad marksistlike ideede levikut Eestis. Selle töö kestel avastati ka mitmed V. I. Lenini ja Uljanovite perekonna liikmete elu ja tegevust kajastavad dokumendid. Lisaks uurijatele juba tuntud ja korduvalt kasutatud D. I. Uljanovi Tartu Ülikoolis õppimist valgustavatele dokumentidele, mis leiuvad tema üliõpilastoimikutes (f. 402, nim. 1, s.-ü. 26 873 ja 26 874), leiti Liivimaa Kubernerite Kantselei (f. 296), Tartu Ülikooli (f. 402) ja Tartu Linna Politseivalitsuse (f. 325) fondist üle paarikümne meie avalikkusele siiani tundmata dokumendi, mis räägivad V. I. Leninist, N. K. Krupskajast, D. I. Uljanovist, M. I. Uljanovast ja A. I. Uljanova-Jelizarovast. Anname neist allpool lühikese ülevaate.

Üliõpilaste revolutsioonilisest liikumisest osavõtu pärast 1887. aasta detsembris heideti V. I. Lenin Kaasani Ülikoolist välja ning tal keelati edasiõppimine teistes kõrgemates õppeasutustes. 6. veebruaril 1888 saatis Politseidepartemang Liivimaa kubernerile teadmiseks Kaasani Ülikoolist üliõpilasliikumise osavõtu pärast väljaheidetute nimekirja, milles nr. 44 all esineb Vladimir Iljitš Uljanovi nimi (f. 296, nim. 99, s.-ü. 23/1888. a., l. 2). Et keegi väljaheidetuist ei saaks uuesti ülikooli astuda, saatis Tartu õppekonna kuraator 25. veebruaril 1888 ka Tartu Ülikooli rektorile teadmiseks ja vastavate korralduste tegemiseks Moskva, Kaasani ja Harkovi ülikoolist ning Kaasani Veterinaaria Insti-

tuudist ja Harkovi Tehnoloogia Instituudist väljaheidatud üliõpilaste nimekirja (f. 402, nim. 7, s.-ü. 172, l. 182—185).

Pärast V. I. Lenini asumiselt vabanemist 1900. aasta jaanuaris keelas siseminister tal elamise paljudes Venemaa kohtades. Juba 12. jaanuaril 1900 informeeris Politseidepartemang Liivimaa kubeneri, et 29. jaanuaril 1900 vabaneb koos teistega asumiselt Simbirskist pärinev vandeadvokaadi abi Vladimir Iljitš Uljanov, kellele siseministri korraldusel on keelatud kolme aasta kestel, s.o. kuni 29. jaanuarini 1903, elada Vene Impeeriumi teatud kohtades, sealhulgas Riias ja Tartus. Politseidepartemang palus kubeneri teha vastavad korraldused (f. 296, nim. 102, s.-ü. 6/1900. a., l. 12). 20. jaanuaril tegi Liivimaa kuberner oma salajase korraldusega Tartu politseimeistritele ülesandeks võtta tarvitusele abinõud, et V. I. Uljanovil ja teistel kirjas mainitud ei lubataks elada Tartus kuni 29. jaanuarini 1903. 29. jaanuaril informeeris politseimeister sellest omakorda talle alluvaid politseipristaveid (f. 325, nim. 1, s.-ü. 999, l. 5—6).

22. jaanuaril 1901 pöördus Politseidepartemang järjekordse salajase ringkirjaga kuberneride, politseimeistrite ja sandarmivalitsuste poole ning tegi neile korralduse poliitilistel põhjustel tagaotsitavate isikute leidmiseks. Ringkirjale lisatud nimekirjas nr. 1 esineb ka V. I. Uljanov, kelle kohta on märgitud, et tema tegevust Peterburi sotsiaaldemokraatlike ringide asjus uuriti ja ta saadeti kõige kõrgema käsuga Ida-Siberisse asumisele, kust vabanes 29. jaanuaril 1900. Peale asumiselt vabanemist keelati tal kuni erikorralduseni elamine pealinnades, Peterburi kubermangus ja kolme aasta kestel ka mitmetes teistes Venemaa paigus, sealhulgas Tartus. Pihkva kubeneri poolt 5. mail 1900 väljaantud passiga siirdus V. I. Lenin välismaale, kus kuulus Venemaa Sotsiaaldemokraatliku Töölispartei Keskkomiteesse. Politseivõimudele tehti korraldus V. I. Uljanov üles otsida, arreteerida ja pöörduda siis Politseidepartemangu poole edasiste juhendite saamiseks. Korralduse V. I. Uljanovi tagaotsimiseks sai ka Tartu Linna Politseivalitsus (f. 325, nim. 1, s.-ü. 998, l. 512).

Liivimaa Kubeneri Kantslei fondis leidub Siseministeeriumis koostatud ülevaade Sandarmivalitsuse poolt 1901. aastal teostatud juurdlustest (f. 296, nim. 102, s.-ü. 33/1901. a., l. 206—334), milles leidub andmeid ka «Iskra» grupi ja V. I. Lenini ning V. I. Lenini õe Maria Iljinitšna Uljanova tegevuse kohta (l. 266—269, 231—232).

Kui V. I. Lenini abikaasa N. K. Krupskaja 11. märtsil 1901 sundasumiselt vabanes, keelati temalgi elamine mitmetes Venemaa kohtades, sealhulgas Riias ja Tartus. Sellest informeeris Politseidepartemang Liivimaa kubeneri salajase vahikirjaga 18. maist 1901 (f. 296, nim. 102, s.-ü. 6/1901. a., l. 182).

Meie ajaloolased on korduvalt kasutanud D. I. Uljanovi Tartu Ülikoolis õppimist selgitavaid materjale, mis asuvad tema üliõpilastoimikutes ja rektori kantslei toimikus. D. I. Uljanovi isiklikes toimikutes leiduvatest dokumentidest mainisime eriti tema kolme fotot (s.-ü. 26873, l. 17), avaldusi 3. oktoobrist 1900, milles ta palub end arstiteaduskonna 5. kursusele vastu võtta (s.-ü. 26874, l. 11), 24. jaanuarist 1901 hariduse lõpetamiseks täiendava ajapikenduse saamiseks kuni 31. maini 1902 (sealsamas, l. 10) ja avaldust eksamineerija määramiseks ärasõitnud prof. Kurtšinski asemele (sealsamas, l. 5). Tema isiklikus toimikus on ka arstieksamite protokoll, mille alusel talle 3. detsembril 1901 anti arsti kutse, 5. detsembril ülikooli lõpetamise kohta antud ajutine tunnistus (s.-ü. 26873, l. 22) ja daatumit 16. veebruar 1902 kandva arstidiplomi nr. 325 ärakiri (s.-ü. 26874, l. 16). Peale selle leidub sealsamas Moskva Ülikooli tõend nimetatud ülikoolis õppimise kohta (l. 12), Podolski semstvohaigla ja Podolski piirkonna sanitaararsti tõend D. I. Uljanovi töötamise kohta Podolski haiglas 1899. aasta suvekuudel ja 1899/1900. aasta talvel ja sanitaararsti abina septembrist 1899 kuni märtsini 1900 (sealsamas, l. 13—15). D. I. Uljanovi toimikus leidub ka ärakiri tema isa Iija Nikolajevitš Uljanovi teenistuskirjast (s.-ü. 26873, l. 6—11). Rektori kantslei toimikus on D. I. Uljanovi avaldus 2. oktoobrist 1900 Tartu Ülikooli vastuvõtmise kohta (f. 402, nim. 7, s.-ü. 435, l. 471).

Peale rektoraadi ja üliõpilastoimikutes leiduvate dokumentide on D. I. Uljanovi kohta säilinud politsei mitmed ettekanded 1901. aasta teisest poolest tema Tartusse saabumise või siit lahkumise kohta, kuna ka D. I. Uljanov oli kogu Tartus elamise aja politsei salajase järelevalve all.

Politseidepartemangu 30. jaanuari 1900 aasta salajasele ringkirjale lisatud tagaotsitavate nimekirjas nr. 2, kus on märgitud need, kelle leidmisel tuli sisse seada salajane politseijärelevalve, esineb ka D. I. Uljanov. Tema kohta on märgitud, et ta lahkus 24. septembril 1900 Podolskist, olles varustatud 11. augustil 1900 Podolski Maakonna Politseivalitsusest üheks aastaks väljaantud passiga (f. 325, nim. 2, s.-ü. 998). Politseidepartemangu salajase ringkirjaga 22. juunist 1901 lõpetati D. I. Uljanovi tagaotsimine, kuna ta 23. märtsil 1901 oli saanud tagasi Podolskisse (sealsamas, l. 523). Nähtavasti oli Tsaari-Venemaa politseiparaat kaotanud D. I. Uljanovi hetkeks silmist ja korraldas kogu Venemaal tema tagaotsimise. Samal ajal sai D. I. Uljanov rahvahariduse ministrilt loa jätkata õpinguid Tartu Ülikoolis, kusjuures see luba anti talle kokkuleppel Siseministeeriumiga (f. 402, nim. 1, s.-ü. 26 873, l. 14—15). Juba 1901. aasta teisel poolel registreerisid politseiettekanded D. I. Uljanovi iga sammu. 11. augustil 1901 teatas Liivimaa Kubermangu Sandarmivalitsuse ülema abi Tartumaal Tartu politseimeistrile D. I. Uljanovi lahkumisest 31. juulil 1901 Podolskist ja siirdumisest Tartusse. Ühtlasi tehti politseile korraldus D. I. Uljanov Tartus üles otsida ja tema üle sisse seada salajane politseijärelevalve (f. 325, nim. 1, s.-ü. 996, l. 158). Juba järgmisel päeval tegi politseimeister vastava korralduse oma alluvatele politseiprivatitele. 20. augustil kandiski Tartu 1. jaoskonna politseiprivat politseimeistrile ette, et D. I. Uljanov elab Tartus Veski tn. 47 ja tema üle on sisse seatud salajane politseijärelevalve (f. 325, nim. 1, s.-ü. 996, l. 158 p.) Tartu 1. jaoskonna politseiprivati salajaste ettekannete järgi on D. I. Uljanov 16. septembril 1901 Tartust uuesti lahkunud ja siirdunud Podolskisse, kust tuli tagasi Tartusse 13. oktoobril (sealsamas, l. 160 ja 162). 19. detsembril 1901 kannab 1. jaoskonna politseiprivat taas politseimeistrile ette D. I. Uljanovi Tartust Podolskisse sõitmisest (sealsamas, l. 164). See ettekanne jääbki viimaseks, kuna D. I. Uljanov oli ülikooli lõpetanud ja lahkus Tartust jäänudvalt. Kõigest eelnenust kandis Tartu politseimeister ette ka Liivimaa kubernerile ja teatas Liivimaa Kubermangu Sandarmivalitsuse ülema abile Tartumaal ning Podolski maakonnaülemale (mustandid f. 325, nim. 1, s.-ü. 996, l. 159, 161, 163, 165; Liivimaa kubernerile saadetud ettekannete originaalid f. 296, nim. 102, s.-ü. 1/1901. a., l. 194, 231, 250, 300).

A. I. Uljanova-Jelizarova esineb Liivimaa Kuberneri Kantselei toimikutes leiduvates avaliku politseijärelevalve all olevate isikute nimekirjades 1888., 1889., 1890., 1891. a. (f. 296, nim. 99, s.-ü. 2/1888. a., l. 31; s.-ü. 1/1889. a., l. 79; s.-ü. 1/1890. a., l. 100; s.-ü. 1/1891. a., l. 217). Liivimaa kuberner tegi oma salajase eeskirjaga 24. märtsist 1892 Tartu politseimeistrile teatavaks, et ühe aasta jooksul on keelatud elamine ülikoolilinnades Samaaras avaliku politseijärelevalve all oleval ja sellest 8. aprillil 1892 vabaneval Anna Iljinitšna Jelizaroval, sünd. Uljanova. 22. aprillil teatas Tartu politseimeister sellest Tartu Ülikooli ja Veterinaaria Instituudi rektorile ning tegi politseiprivatitele korralduse A. I. Uljanova-Jelizarova Tartusse ilmumisel sellest talle kohe ette kanda (f. 325, nim. 1, s.-ü. 976, l. 55—57).

Märkisime eelnevas ainult neid dokumente, mis käivad otseselt V. I. Lenini või Uljanovite perekonna liikmete kohta. Jätsime vaatlusväljast ära V. I. Lenini ideede levikut Eestis valgustavad dokumendid, mida Eesti NSV Riiklikus Ajaloo Keskarhiivis leidub hoopis arvukamalt.

E. ERNITS